

N:o 29.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Mars 1884, kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående upp-
låtande till Stockholms stad af en del utaf den under Djur-
gården lydande mark.*

(I. A.)

Enligt hvad af förestående, till Riksdagen den 25 sistlidne Januari aflåtna nådiga proposition (N:o 23) inhemtas, hafva Stockholms stadsfullmäktige i underdånig skrifvelse den 15 November 1882 underställt Kongl. Maj:ts nådiga pröfning en af stadsfullmäktige genom beslut samma dag antagen plan för reglering af en del utaf Ladugårdslandet. Enligt denna plan skall på sträckan från och med Stora Surbrunnsgatan till och med Jungfrugatan stadsplanen afslutas sålunda, att utefter de intill Djurgården närmast belägna byggnadsqvarteren, hvilka genom samma beslut blifvit till sina områden förslagsvis bestämda, skulle läggas en gränsgata till en bredd af 18 meter, hvilken gata skulle komma att utgöra yttersta förbindelsen mellan förstnämnda gator och de emellan dessa mot Djurgården utmynnande öfriga gator. Berörda gränsgata skulle till 15 meters bredd närmast huslinien inrättas till körbana med omgifvande gångbanor. Den återstående 3 meter breda delen skulle förses på hela sträckan med en rad af träd. Vidare vore afsedt, att norr om denna gränsgata emellan Stora Surbrunnsgatan och artillerikasernens sydvestra hörn anordnas ett öppet område till sådan bredd, att det jemte gränsgatan hölle 65 meter (218,92 fot).

Bih. till Riksd. Prot. 1884. 4 Saml. 1 Afd. 22 Häft.

Den närmast intill gränsgatan belägna del af detta område till 32 meters bredd skulle planteras med tre rader träd, hvadan utefter kör- och gångbanorna komme att finnas på sträckningen mellan Stora Surbrunnsgatan och Artillerikasernen en esplanad med fyra trädrader. Det återstående nordligaste stycket af 15 meters bredd, som motsvarade kör- och gångbanorna på södra sidan om esplanaden, skulle ordnas antingen i öfverensstämmelse med dessa eller ock tills vidare endast såsom plantering. På sträckan framför Artillerikasernen till och med Sibyllegatans myning skulle, då Artillerikasernen tillhörig mark lade hinder i vägen för en fullständig anordning enligt samma plan, trädradernas antal blifva inskränkt till tre, och ifrån Sibyllegatans mynning till och med Jungfrugatan komme stadsplanen att afslutas allenast genom framdragande af förenämnda gränsgata, försedd med kör- och gångbanor samt en trädrad.

För att denna plan skall kunna verkställas och för att i sammanhang dermed den af stadsfullmäktige antagna regleringen af de närmast intill gränsgatan belägna byggnadsqvarteren och af de yttersta sträckningarne af de till gränsgatan ledande gatorna måtte kunna genomföras, måste emellertid en del Djurgården tillhörig mark tagas i anspråk, och med anledning deraf hafva stadsfullmäktige i förenämnda skrifvelse i underdånighet anhållit:

att, för verkställighet af regleringsplanen och ordnande af ego-gränsen emellan Stockholms stad och kronan, åt staden måtte upplåtas eganderätten till den kronan tillhöriga mark, som dels erfordrades till omförmälda 18 meter breda gränsgata på hela dess sträckning från och med Stora Surbrunnsgatan till och med Jungfrugatan och dels i söder gränsar intill samma gata, mot det att staden till kronan afstode eganderätten till den staden tillhöriga mark, som i norr fölle utanför nämnda gränsgata, samt dessutom lemnade kronan för den till staden afträdda mark, som ej betäcktes genom hvad staden till kronan afstode, godtgörelse, som skulle bestämmas på sätt Kongl. Maj:t kunde finna skäligt förordna; samt

att det öfriga gränsområdet mellan Stora Surbrunnsgatan och artillerikasernen, hvilket område fortfarande skulle vara kronans egendom, finge af staden på dess bekostnad ordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den underställda planen, mot skyldighet för staden att fortfarande på sin bekostnad underhålla anläggningen;

och har Stockholms stad derjemte förbundet sig, derest förberörda framställning bifölles, så väl att till de Djurgårdens tjenstemän, hvilka för närvarande såsom löneförmåner innehade jord eller byggnader å det

område staden skulle från kronan tillvinna sig, äfvensom å det öfriga område, som skulle enligt planen ordnas, under deras återstående tjenstetid utgifva godtgörelse för den förlust af inkomster och förmåner, som Kongl. Maj:t kunde finna dem komma att lida genom den ifrågasatta anordningen, som ock att, der Kongl. Maj:t funne sådant nödigt, flytta å ifrågavarande område befintliga byggnader till annan plats, som af Kongl. Maj:t komme att bestämmas, äfvensom att, der sådant af planens genomförande föranleddes, på sin bekostnad uppföra och för framtiden underhålla stängsel och grindar mot Djurgården.

Öfverståthållarembetet, som med underdånig skrifvelse af den 6 December 1882 öfverlemnadt stadsfullmäktiges förenämnda framställning, har dervid hemställt att, då den ifrågaställda gränsregleringen otvifvelaktigt skulle komma att medföra fördelar för så väl kronan som Stockholms kommun, samma framställning måtte i nåder bifallas. Sedan derefter Riksmarskalksambetet inkommit med underdånigt utlåtande i ämnet, äfvensom med ett yttrande, som tillförordnade chefen för Djurgårdsstyrelsen till bemälda embete afgifvit i afseende å villkoren för bifall till stadsfullmäktiges förslag, har Öfverintendentsembetet, till följd af nådig remiss, uti underdånigt utlåtande af den 17 April 1883 förklarat sig, efter granskning af förslaget, ej hafva funnit skäl till anmärkning mot detsamma.

Med åberopande af ett den nådiga propositionen bilagdt protokollsutdrag öfver civilärenden, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att för sin del medgifva:

dels att åt Stockholms stad finge upplåtas eganderätten till den under Djurgården lydande mark, som ej mindre erfordrades till ofvan öfvermålda 18 meter breda gränsgata, än ock vore belägen söder om samma gata;

dels ock att det öfriga ifrågasatta, utefter gränsgatan belägna området finge upplåtas till Stockholms stads förfogande, med vilkor att detsamma på dess bekostnad ordnades i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den underställda stadsplanen, och att staden fortfarande underhölle anläggningen, allt med i öfrigt följande förpligtelser för staden, nemligen:

att utan godtgörelse till Djurgården skulle öfverlåtas eganderätten till den staden nu tillydande mark, som i norr fölle utanför gränsgatan, vare sig denna mark vore i stadens eller enskilds ego;

att staden för den mark, hvartill staden skulle undfå eganderätt, erlade lösen till Djurgårdskassan, så ock ersättning för intrång och skada, allt med belopp, som skulle bestämmas i den ordning nådiga

förordningen den 14 April 1866 angående jords och lägenhets afstående för allmänt behof stadgade;

att staden likaledes med belopp, som i nyssnämnda ordning skulle bestämmas, till Djurgårdskassan och boställshafvare utgåfve dels ersättning för den minskade afkastning samt skada i öfrigt och intrång, som föranleddes deraf att staden finge till ofvan berörda öppna område utefter gränsgatan förfoga öfver Djurgården tillhörig mark, dels ock lösen för de så väl å denna mark som å den mark staden med eganderätt erhöle uppförda byggnader, hvilka tillhörde boställshafvare enskildt eller, derest de vore Kongl. Maj:t och kronan tillhöriga, icke vidare erfordrades för Djurgårdens räkning, hvarjemte staden skulle vara pligtig att bekosta förflyttning af eller, derest så icke kunde ske, med belopp, som i förut stadgad ordning skulle bestämmas, lösa till sig de öfriga byggnader å samma mark, hvilka Djurgårdsstyrelsen ansåge fortfarande för Djurgården behöfliga;

att staden skulle uppföra och underhålla den stängsel och de grindar, som Djurgårdsstyrelsen pröfvade nödiga till följd af förändringarne i dispositionen öfver marken, äfvensom bekosta förflyttning af den del utaf Drottning Kristinas väg, som sträckte sig öfver den till förenämunda öppna område afsedda mark, der Djurgårdsstyrelsen icke funne vägen obehöflig;

att, derest till beredande af erforderligt utrymme för station å Stockholm—Rimbo-banan någon del af Drottning Kristinas väg måste omläggas, Stockholms stad skulle bestrida kostnaderna deraf;

att i händelse framdeles ett jernvägsspår komme att utläggas från Stockholm—Rimbo-banans station vid Stockholm mot artilleri-etablissemmentet att vidare, i fall omständigheterna dertill föranledde, framdragas ned till östra ändan af Ladugårdslands Strandgata, staden utan ersättning uppläte mark dertill inom det öppna området utefter gränsgatan; samt

att staden skulle tillförbinda sig att bedrifva arbetena på gränsområdet mot Djurgården så att södra sidan deraf från den 30 meter breda gatan tvärs genom Norrmalm till Sibyllegatan blefve till en bredd af 15 meter ordnad och uppläten till allmänhetens begagnande samtidigt med Stockholm—Rimbo-jernbanans fullbordande, dock tidigast tre år efter det Kongl. Maj:t meddelat beslut i frågan, och att till samma tid utfartsvägar skulle vara anordnade från denna del af staden till stationsområdet.»

Stats-Utskottet, till hvars förberedande behandling denna nådiga framställning blifvit öfverlemnad, får, med hänvisande till den närmare

utredning i ämnet, som finnes intagen i det den nådiga propositionen bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 25 sistlidne Januari, till en början påpeka att, enligt hvad af handlingarne i ärendet framgå, ofvannämnda plan för reglering af en del af Ladugårdslandet afser, att på sträckan från och med Stora Surbrunnsgatan till och med Jungfrugatan skall läggas en gränsgata till en bredd af 18 meter; att norr om denna gata emellan Stora Surbrunnsgatan och artillerikasernens sydvestra hörn skall anordnas ett öppet område af 47 meter; att berörda gränsgata skall till 15 meters bredd närmast huslinien inrättas till körbana med omgifvande gångbanor; att den återstående 3 meter breda delen af gränsgatan samt 32 meter af det närmaste derintill belägna området, eller tillsammans 35 meter, skola bilda en esplanad med fyra rader träd, samt att det återstående nordligaste stycket af 15 meters bredd, som motsvarar kör- och gångbanorna på södra sidan om esplanaden, skall ordnas antingen i öfverensstämmelse med dessa eller ock tills vidare endast såsom plantering.

Beträffande den nu föreslagna jordupplåtelsen, har Utskottet i hufvudsakliga delar icke haft något att emot den nådiga propositionen erinra. Utskottet har emellertid med afseende derpå, att det område, om hvars upplåtelse till Stockholms stads disposition nu är fråga, i en framtid möjligen må kunna befinnas för statens eget behofverforderligt, ansett, att såsom uttryckligt vilkor för upplåtelsen bör utfästas att, för så vidt detta område må pröfvas vara till större eller mindre del för statsändamål behöfligt, detsamma då skall af Stockholms stad till Kongl. Maj:t och kronan återlemnas. Visserligen synes stadens skyldighet att, då derpå göres anspråk, till staten återställa sistnämnda område, vara obestridlig, då ju icke ifrågasatts, att området skulle till Stockholms stad upplåtas för everldlig tid, men Utskottet har dock ansett nödig omtanke för framtiden kräfva detta vilkors tydliga angifvande.

Vidare har Utskottet ansett, att de belopp, Stockholms stad, på sätt i den nådiga propositionen är föreslaget, kommer att för den kronans mark, hvartill staden undfar eganderätten, erlagga dels såsom lösen och dels såsom ersättning för intrång och skada, böra ingå till Statskontoret, der desamma böra förvaltas såsom särskild fond, hvilkens årliga ränta efter fem för hundralet må öfverlemnas till Djurgårdskassan att för kassans ändamål användas.

Slutligen har Utskottet föreställt sig att, i afseende å de förpligtelser, hvilka böra åläggas Stockholms stad för rättigheten att förfoga öfver det ifrågasatta, utefter gränsgatan belägna området, uttryckligen bör bestämmas, att Stockholms stad, så länge staden bibehåller disposi-

tionsrätten öfver samma område, skall vara skyldig så väl att årligen med belopp, som i föreslagen ordning bestämmas, till Djurgårdskassan och nuvarande eller framtida boställsinnehafvare utgifva ersättning för den minskade afkastning samt skada i öfrigt och intrång, som för- anledas deraf, att staden får till berörda område utefter gränsgatan förfoga öfver Djurgården tillhörig mark, som ock att underhålla den stängsel och de grindar, hvilka Djurgårdsstyrelsen pröfvar nödiga till följd af förändringarne i dispositionen öfver marken.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet hem- ställa,

att Riksdagen må för sin del medgifva:

dels att åt Stockholms stad upplåtes eganderätten till den under Djurgården lydande mark, som ej mindre erfordras till ofvan omförmälda 18 meter breda gränsgata, än ock är belägen söder om samma gata;

dels ock att det öfriga ifrågasatta utefter gränsgatan belägna området upplåtes till Stockholms stads förfogande, med vilkor att detsamma på dess bekostnad ordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den underställda stadsplanen, och att staden fortfarande underhåller anläggningen, allt med i öfrigt följande förpligtelser för staden, nemligen:

att, derest sistnämnda område varder till större eller mindre del för statsändamål erfordrerligt, detsamma skall till Kongl. Maj:t och kronan utan ersättning återlemnas;

att utan godtgörelse till Djurgården öfverlåtes eganderätten till den staden nu tillydande mark, som i norr faller utanför gränsgatan, vare sig denna mark är i stadens eller enskilds ego;

att staden för den mark, hvartill staden undfår eganderätt, erlägger lösen, så ock ersättning för intrång och skada, allt med belopp, som bestämmas i den ordning nådiga förordningen den 14 April 1866 angående jords och lägenhets afstående för allmänt behof stadgar; skolande denna lösen och ersättning ingå till Statskontoret för att derstädes förvaltas såsom särskild fond, hvilkens årliga ränta skall öfverlemnas till Djurgårdskassan att för kassans ändamål användas.

att staden likaledes med belopp, som i nyssnämnda ordning bestämmas, till Djurgårdskassan och boställshafvare årligen, så länge staden bibehåller dispositionsrätten öfver ofvan berörda öppna område utefter gränsgatan, utgifver ersättning för den minskade afkastning samt skada i öfrigt och intrång, som föranledas deraf att staden får förfoga öfver denna Djurgården tillhöriga mark;

att staden med på enahanda sätt bestämdt belopp erlägger till Djurgårdskassan eller boställsinnehafvare lösen för de så väl å sistnämnda mark som å den mark, staden med eganderätt erhåller, uppförda byggnader, hvilka tillhöra boställshafvare enskildt eller, derest de äro Kongl. Maj:t och kronan tillhöriga, icke vidare erfordras för Djurgårdens räkning, hvarjemte staden skall vara pliktig att bekosta förflyttning af eller, derest så icke kan ske, med belopp, som i förut stadgad ordning bestämmas, lösa till sig de öfriga byggnader å samma mark, hvilka Djurgårdsstyrelsen anser fortfarande för Djurgården behöfliga;

att staden uppför och, så länge staden bibehåller dispositionsrätten öfver ifrågavarande område, underhåller den stängsel och de grindar, som Djurgårdsstyrelsen pröfvar nödiga till följd af förändringarne i dispositionen öfver marken, äfvensom bekostar förflyttning af den del utaf Drottning Kristinas väg, som sträcker sig öfver den till förenämnda öppna område afsedda mark, der Djurgårdsstyrelsen icke finner vägen obehöflig;

att, derest till beredande af erforderligt utrymme för station åt Stockholm—Rimbo-banan någon del af Drottning Kristinas väg måste omläggas, Stockholms stad bestrider kostnaderna derfor;

att, i händelse framdeles ett jernvägsspår kommer att utläggas från Stockholm—Rimbo-banans station vid Stockholm mot artilleri-etablissemnet att vidare, i fall omständigheterna dertill föranleda, framdragas ned till östra ändan af Ladugårdslands Strandgata, staden utan ersättning upplåter mark dertill inom det öppna området utefter gränsgatan; samt

att staden tillförbinder sig att bedrifva arbetena på gränsområdet mot Djurgården så, att södra sidan deraf från den 30 meter breda gatan tvärs genom Norrmalm till Sibyllegatan blifver till en bredd af 15 meter ordnad och upplåten till allmänhetens begagnande samtidigt med Stockholm—Rimbojernbanans fullbordande, dock tidigast tre år efter det Kongl. Maj:t meddelat beslut i frågan, och att till samma tid utfartsvägar äro anordnade från denna del af staden till stationsområdet.

Stockholm den 21 Mars 1884.

På Stats-Utskottets vägnar:

Gustaf Sparre.
